

Ve keza, her bir zihayat çok isim ve sıfatların tecellisine mazhardır.

Ve keza, her bir zihayat çok isim ve sıfatların tecellisine mazhardır. Mesela bir zihayat vücuda geldiğinde Bâri isminin cilvesine, teşekkülünde Musavvir sıfatının cilvesine, gıdalandığı zaman Rezzak isminin cilvesine, hastalıktan şifa bulduğunda Şâfî isminin tecellisine ve hakeza tesirde mütesanid, âsârda mütehalif çok sıfat ve isimlere mazhardır. Bu sıfatların ve isimlerin hedefleri bir olduğundan elbette müsemmaları da bir olur. İşte her bir zihayat şu

mazhariyetle Hâlık'ın bir olduğuna dair olan şehadetini **اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** ile ilan eder.

Bir zihayatın vücuda gelmesi ve hayatını devam ettirebilmesi, tek bir filin değil, pek çok İlâhî isim ve sıfatın aynı anda ve ahenk içinde onda tecelli etmesiyle mümkündür.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri bazı isimleri misal olarak zikretmiş; biz de meseleyi daha derin kavrayabilmek için bu isim dairesini biraz daha genişletelim.

Bir tek canlıyı dikkatle seyreden, onda **tek bir filin değil**, çok sayıda İlâhî ismin **aynı anda konuştuğunu** görür. Bir zihayatın varlığa çıkmasıyla mesele tamamlanmaz; bilakis hakikatin konuşması asıl ondan sonra başlar.

- Yokluktan varlığa çıkarılması, **Hâlık** isminin tecellisidir.
- Hayatla donatılması ise **Muhyî** isminin devreye girdiğini gösterir.
- Hayat şartlarına alıştırılması, terbiye edilmesi ve korunması, **Rab** isminin tasarrufudur.
- Kendine mahsus yüz ve şeklin verilmesi, **Musavvir** isminin açık sanatıdır.
- Her organın maksadına uygun yaratılması ve faydalarla donatılması, **Hakîm** isminin mühürleridir.
- Zerrelerin bir araya getirilip tek vücutta toplanması, **Câmi** isminin delilidir.
- Ölçü, denge ve sınırlarının kusursuz olması, **Bari** ve **Mukaddir** isminin hükmünü gösterir.
- Organların yerli yerinde tertip edilmesi, **Mukaddim** ve **Mu'ahhir** isimlerinin birlikte

çalıştığını bildirir.

- Varlığının korunup devam ettirilmesi, **Hafîz** isminin doğrudan tasarrufudur.
- Hayatının önceden planlanması ve idare edilmesi ise **Müdebbîr** isminin delilidir.
- Her an gözetim altında bulunması ve ihtiyaçlarının bilinmesi, **Rakîb** isminin tecellisidir.
- Rızkının tam vaktinde ve ölçüsünde ulaştırılması, **Rezzâk** isminin fiilidir.
- Hastalık anında şifa yollarının açılması, **Şâfi** isminin merhametli tecellisidir.
- Renk ve hususiyetle diğerlerinden ayrılması, **Mülevvin** isminin eseridir.

Benim vücudumda tecelli eden şey yalnızca isimler değildir. O isimlerin arkasında iş gören **ilim, kudret, irade, hikmet, rahmet ve hayat** gibi sıfatlar vardır. Mesela “hayat vermek” bir isim tecellisi gibi görünür; fakat gerçekte hayat sıfatının fiile dökülmesidir. Hayatı olmayan hayat veremez. Aynı şekilde yaratmak kudret ister, seçmek irade ister, ölçü koymak ilim ister, düzenlemek hikmet ister.

Tesirde Mütesanid Oluş

Tesirde mütesanid olmak şudur: Bir varlığın ayakta kalabilmesi için İlâhî isimlerin **ve sıfatların eş zamanlı ve yardımlaşarak** çalışmasıdır. Bu isimler ve sıfatlar **farklıdır**, fakat **birbirine zıt değil; birbirini tamamlayıcıdır**.

Mesela bir canlı varlığa çıkarıldığında iş bitmez. **Mübdi** ismi onu yokluktan çıkarır; hemen ardından **Kayyûm** ismi devreye girer ve varlığını ayakta tutar. **Muhît** ismi onu kuşatır; hiçbir anı kontrolsüz bırakılmaz. **Latîf** ismi en ince ihtiyaçlarını fark ettirir; en küçük boşluk dahi ihmal edilmez. **Vedûd** ismiyle şefkatli bir ilişki kurulur; hayatı soğuk ve sert bir düzen olmaktan çıkar. **Muîn** ismi yardım eder; kendi gücüyle başaramayacağı işler onun lehine kolaylaştırılır.

Bu isimlerden biri çekilse, diğeri tek başına yetmez. Varlık ya çöker ya da devam edemez. İşte bu yüzden isimler tesirde mütesaniddir; biri başlar, diğeri tamamlar, üçüncüsü ayakta tutar.

Âsârda Mütehalif Oluş

Âsârda mütehalif olmak ise şudur: Aynı isimler, **aynı şekilde tecelli etmez**; her varlıkta ayrı bir imza bırakır.

- Halık ismi bir sinekte de bir filde de tecelli eder **ama aynı şekilde tecelli etmez. Biri sinek biri fil olur ki “Âsârda Mütehalif Oluş” eserlerdeki farklılıklardır.**
- **Hakîm** ismi tecelli eder; tohumda program, bedende sistem, kâinatta düzen olarak konuşur.
- **Kadîr** ismi tecelli eder; zerrede itaat, bedende hareket, yıldızlarda muazzam bir kudret olarak görünür.
- **Müzeyyin** ismi tecelli eder; çiçekte süs, kelebekte desen, gökyüzünde ihtişam olur.

- **Muîd** ismi tecelli eder; uykuda dinleniş, baharda diriliş, ölümden sonra iade vaadinde okunur.
- **Kayyûm** ismi tecelli eder; varlıkta ayakta durma, düzende süreklilik, âlemde devam olarak hissedilir.
- **Adl** ismi tecelli eder; atomda denge, bedende ölçü, kâinatta mizan olarak hükmeder.
- **Latîf** ismi tecelli eder; çiçekte zarafet, insanda hassasiyet olarak görünür.
- **Azîz** ismi tecelli eder; aslanda kuvvet, karıncada direnç, dağda azamet olarak ortaya çıkar.
- **Cemîl** ismi tecelli eder; birinde renk, diğesinde ahenk, bir başkasında simetri olarak parlak.

Yani aynı kudret, **tek bir tipte yaratmaz**. Mahlûkat adedince çeşitlilik vardır. Her eser farklıdır; ama hepsi aynı Zât'ın mührünü taşır.

Cemil-i Zülcelal'in nihayet derecede güzel olan esma-i hüsnasının güzellikleri dahi ayrı ayrı olduğundan, mevcudatta bulunan hüsünler ayrı ayrı düşmüş.
Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye/ Dördüncü şua

إِبَارَاتُنَا شَتَّى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ

Bizim ifadelerimiz farklı farklıdır; fakat senin güzelliğin birdir.

Bu sıfatların ve isimlerin hedefleri bir olduğundan elbette müsemmaları da bir olur.

Bu isimlerin tamamı tek bir hedefte birleşir: Eşyanın varlığa çıkması ve varlığını kesintisiz sürdürebilmesi. Biri yaratır, diğeri yaşatır, öteki besler, bir başkası şekil verir; fakat hepsi aynı neticeye çalışır. Hiçbiri diğersinin yaptığını boşa çıkarmaz, aksine onu tamamlar.

İşte bu tam uyum gösterir ki bu isimlerin arkasında **çok irade değil, tek irade** vardır. Fiiller farklı olsa da hepsi aynı maksada hayatın devamı ve kemaline hizmet eder.

Eğer yaratmak birine, hayat vermek başkasına, rızık vermek bir başkasına, suret vermek bir diğersine ait olsaydı; aralarında çatışma olur, düzen bozulur, varlık ortaya çıkmazdı. Çok el karışan iş ya gecikir ya da hiç gerçekleşmezdi.

Hâlbuki yaratmada nihayet derecede bir kolaylık, süratte bir kusursuzluk ve devamda şaşmaz bir düzen vardır. Bu da açıkça gösterir ki isimler ayrı ayrı değil, **tek bir Müsemma'ya** aittir. Madem fiillerde birlik, maksatta birlik ve neticede birlik vardır; elbette o fiillerin sahibi de birdir. **Allah birdir**. Ve bütün bu isimlerin müsemması **O'dur**.

Fakat burada çoğu zaman gözden kaçan daha geniş bir mühür vardır: Bu delil ehadiyetle sınırlı kalmaz, aynı anda vahidiyet mertebesine de açılır.

Benim vücudumda tecelli eden bütün İlâhî isimlerin müsemması tektir. Bu, bana doğrudan **ehadiyet mertebesinde** birliği gösterir. Çünkü tek bir fert üzerinde, birbirine zıt düşmeden, birbirini bozmadan ve aynı hedefe hizmet ederek çalışan bu kadar çok isim, ancak tek bir Zât'a ait olabilir.

Fakat mesele burada bitmez. Bu delil yalnızca benim bedenimde durmaz; hemen daha geniş bir daireye taşar. Zira bir ismin bende tecelli etmesi, o ismin yalnızca bana dokunup çekilmesi demek değildir. Mesela **Muhyî** ismi bana hayat verdiğinde, bu hayat boşlukta duramaz. Hayat sabit olunca, **hayatın bütün levazımatı da sabit olur**. Yaşayacağım bir yer, nefes alacağım bir atmosfer, beni ısıtacak bir güneş, hayatımı taşıyacak bir düzen zorunlu hâle gelir.

Demek ki hayat vermek, sadece bedenime can üfleme değil; **bütün kâinatı benim için çalıştırmak** demektir. Demek ki Muhyî ismi hayatın devamı için kâinat çapında bir tasarrufu zorunlu kılar. Bu da bizi ferdî bedenden çıkarıp bütün âleme götürür. Bu ise bizi ehadiyetten alıp **vahidiyet mertebesine** çıkarır.

Aynı hakikat **Rezzâk** ismi için de geçerlidir. Bana rızık verilmesi, yalnızca önümde bir lokmanın bulunması değildir. O lokma; toprağı, suyu, havayı, güneşi, mevsimleri ve sayısız dengeyi arkasına alır. Bir ferdin rızık için, arzdan semaya uzanan bir sistem birlikte işlemektedir.

İşte burada birlik mührü daha da büyür. Benim üzerimdeki düzen, kâinatın tamamına yayılır. Benim için çalışan isimler, aslında bütün âlemi kuşatan bir tasarrufu ilan eder.

Böylece ortaya iki katmanlı bir tevhid çıkar: Bedenimde okunan **ehadiyet**, kâinatta açılan **vahidiyet**. Ben küçük bir varlığım; fakat bana hayat veren, beni yaşatan ve beni doyuran kudret, **bütün âlemin Rabbidir**.